

Information från Läkemedelsverket

Årgång 27 • nummer 4 • juni 2016

Särtryck ur Information från Läkemedelsverket. 2016;27(4):10-12.

Frågor till Läkemedelsupplysningen

Det finns behov av information om läkemedel i många led, hos förskrivaren, på apoteket och i hemmet när man ska använda sitt läkemedel och läser bipacksedeln. I detta sista led fyller Läkemedelsupplysningen (LMU) en viktig funktion för användarna i att förklara och främja en god läkemedelsanvändning.

LMU får omkring 2 600 samtal per vecka och verksamhetens kartläggning visar att det ställs många frågor om läkemedel mot smärta, depression och ångest samt om antibiotika och hjärtmediciner. Kartläggningen av samtal till LMU visar också att allmänhetens frågor är av varierande art och att de ofta rör potentiella läkemedels säkerhetsrisker som interaktioner och biverkningar, eller rör dosering och effekt av olika behandlingar.

Bakgrund

I Läkemedelsverkets uppdrag ingår att verka för en rationell läkemedelsanvändning där en viktig del av arbetet är att fånga upp informationsbehov om läkemedel och följa patientsäkerheten avseende läkemedelsanvändning. För att kunna verka för en bra läkemedelsanvändning är det angeläget att studera användarnas frågor om läkemedel. Sedan 2010 finns en upplysningstjänst på Läkemedelsverket – Läkemedelsupplysningen (LMU) – dit allmänheten kan vända sig med frågor om läkemedel. Frågorna besvaras av legitimerade apotekare och receptarier. LMU besvarade drygt 136 500 samtal under 2015, vilket motsvarar ungefär 2 600 samtal per vecka.

Sedan 2013 kartläggs en andel av inkomna frågor till LMU för att förstå allmänhetens oro, kunskapsbrister och

behov av information om läkemedel. Analys av materialet kan bidra till viss omvärldsbevakning och till att fånga upp signaler om problem i läkemedelsanvändningen hos allmänheten.

Tillvägagångssätt

Kartläggningen genomförs sedan 2015 kontinuerligt med hjälp av ett webbaserat frågeformulär, där ungefär vart tionde samtal dokumenteras. Genom en kontinuerlig datainsamling får säsongsvariationer eller specifika händelser mindre påverkan på utfallet i materialet.

Frågeformuläret är utformat för att bland annat fånga upp information om vilka läkemedelgrupper frågan handlar om, specifik frågeställning, om frågan gäller barn samt om läkemedlet förskrivits på recept eller var avsett för egenvård.

Formuläret ifylls i samband med samtalet av den farmaceut som besvarade frågan. Datainsamlingen är helt anonym. Läkemedelsgrupperna klassificeras i enlighet med *Anatomic Therapeutic Chemical classification system* (ATC-kod). Frågeställningarna kategoriseras utifrån 15 olika kategorier för att möjliggöra analys av ett stort frågematerial (se Figur 1). Kategorierna omfattar allt från frågor om hållbarhet och hur man förvarar läkemedel till biverkningar och interaktioner. En fråga kan beröra flera olika läkemedel och flera olika kategorier, varför summan av alla frågor inom de olika kategorierna respektive ATC-kodsgrupperna överstiger antalet samtal. Själva frågan dokumenteras i ett fritextfält, för att fånga kompletterande information om till exempel ett specifikt läkemedel.

Frågor under 2015

LMU tog under 2015 emot drygt 136 500 samtal, vilket resulterade i 10 820 formulär med frågor. Flest frågor ställdes av privatpersoner och rörde humanläkemedel erhållna på recept. Omkring 20 % av frågorna gällde egenvårdsbehandling. Läkemedel till barn utgjorde omkring 8 % av alla samtal vilket beskrivs i nästa avsnitt.

Omkring 3 % handlade om växtbaserade läkemedel, naturläkemedel eller kosttillskott och omkring 1,5 % handlade om medicintekniska eller kosmetiska produkter.

Närmare hälften av samtalen handlade om läkemedelsinteraktioner och/eller läkemedelsbiverkningar (Figur 1). Många samtal berörde också läkemedels effekt och dosering inklusive omsättning i kroppen. Fördelningen på de olika frågekategorierna har sett ungefär likadan ut under de senaste åren.

Närmare hälften av frågorna rörande receptfria läkemedel utgjordes av interaktionsfrågor, vilket är en större andel än

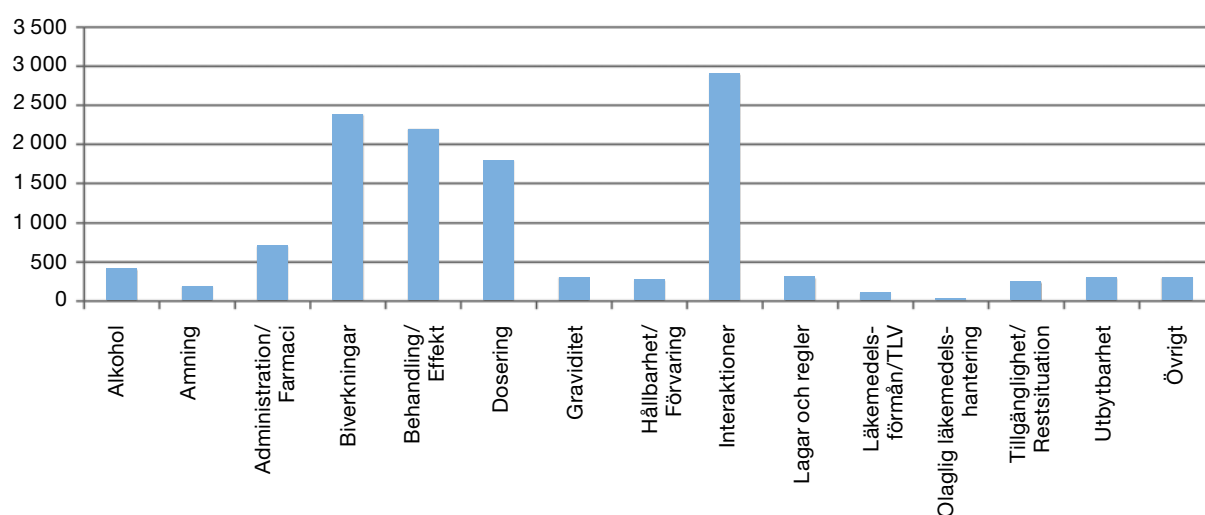
för receptbelagda läkemedel. Näst vanligast var frågor om behandling och effekt.

Flest frågor (36 %) ställdes om läkemedel med ATC-kod N. Bland läkemedel under ATC-kod N dominerade som tidigare är smärtstillande, antidepressiva och neuroleptika/lugnande medel.

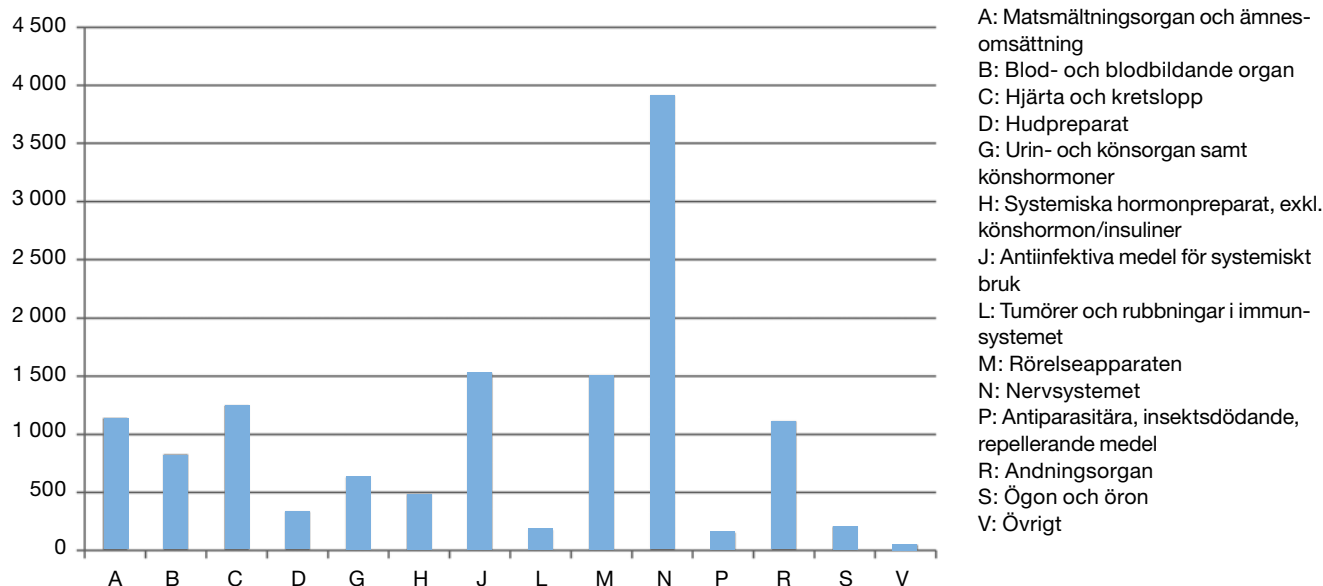
Frågor om läkemedel mot infektioner (till exempel antibiotika), läkemedel för rörelseapparaten (till exempel antiinflammatoriska mediciner) och vid hjärt-kärlsjukdom (till exempel blodtrycksmediciner) var också vanliga, se Figur 2.

Bland egenvårdsfrågorna rörde de flesta frågor läkemedel mot smärta, feber, allergi och magbesvär (ATC-kod N, M, R och A). Bland samtal om febernedsättande/smärtstillande läkemedel för egenvård förekom paracetamol och NSAID-preparat ungefär lika ofta.

Figur 1. Fördelning av inkomna frågor på samtliga frågekategorier 2015.

Figur 2. Antal undersökningsfrågor under 2015 uppdelade enligt ATC-kod.

Läkemedelsupplysningen (LMU) är en telefonservice inom Läkemedelsverket som riktar sig främst till allmänheten. På LMU arbetar erfarna farmaceuter med att besvara inkommande frågor om läkemedel på ett objektivt och producentoberoende sätt. LMU bedömer inte symtom och ger inte individuella behandlingsråd utan förmedlar användarinformation och upplysningar. Varje enskild farmaceut besvarar frågor utifrån farmaceutisk kompetens med hjälp av källor med kvalitets-säkrad information.

Läkemedelsupplysningen är tillgänglig helgfria vardagar och nås på telefon 0771-46 70 10.

Barn

Drygt 800 samtal handlade om läkemedel och barn, vilket är i överensstämmelse med tidigare år. Barnets ålder var känd i 80 % av samtalen. Knappt 50 % av frågorna gällde barn upp till 3 år och 28 % av frågorna som ställdes handlade om läkemedel till barn i åldern 0–1 år. Flest frågor rörande barn gällde läkemedel för förkylning, allergi och infektioner samt läkemedel mot smärta, feber och adhd. Vanligast var frågor om behandling, effekt och dos hos barn (60 %), vilket skiljer sig mot hela materialet. Bland barnfrågor är frågor om egenvårdsbehandling med läkemedel fortsatt dubbelt så vanligt jämfört med alla frågor, det vill säga de utgör knappt 40 %. Läkemedel för smärta och feber var angivna som aktuella läkemedel i knappt hälften av egenvårdsfrågorna.

Frågor kopplade till utbyte på apotek och till bipacksedeln

Det generiska utbytet på apotek genererar en del frågor, liksom informationen i bipacksedeln. Frågor rörande utbytbarhet utgjorde knappt 3 % av samtalen och ungefär lika många samtal i undersökningen hade en tydlig koppling till informationen i bipacksedeln. Även om bipacksedeln är en viktig källa till information för användaren, kan den ibland oro och orsaka osäkerhet.

Vaccin

Under 2015 handlade omkring 2 % av frågorna om vacciner. Ett flertal gällde vaccinationsprogrammet och oro för biverkningar. Under året har HPV-vaccin, som numera ingår i vaccinationsprogrammet, diskuterats i media.

I många fall ringde frågeställarna före vaccinationen för att få information för att kunna ta beslut om de ska vaccinera sig eller sina barn.

Vanligast var frågor om influensavaccin och resevacciner såsom hepatitvacciner och perorala resevacciner. I samband med terminsstart kom frågor om HPV-vaccin. Trots media-rapportering om befarande allvarliga biverkningar under 2015 indikerar kartläggningen att det är först när föräldrarna ska ta ställning till om barnet ska vaccineras som LMU kontaktas.

Läkemedelsupplysningen ger inte behandlingsråd men kan bistå med information och förklaring av den produkttext som finns för vaccinet.

Frågorna till Läkemedelsupplysningen är av mycket varierande art. Nedan listas några exempel på frågor.

Frågor gällande barn

Dottern 6 år, har fått Aeriuss. Har fått tabletter 5 mg, men ser i bipacksedeln att det är för barn över 12 år.

Gav 11 månaders barn 60 mg Ipren för en timme sen. Febern har inte gått ner, kan vi ge mer? Barnet väger 8 kg. Får man kombinera Alvedon och Ipren?

Min son är 12 år. Får han använda Voltaren gel trots att det står att den gäller från 14 år?

Kan man blanda Kåvepenin med lite saft för att dölja smaken?

Frågor kopplade till bipacksedeln

Jag har pollenbesvär, fick rådet av barnmorskan att köpa Clarityn för att den ska kunna användas under graviditet. Men nu står det i bipacksedeln att användning vid graviditet ska undvikas?

Losartan/Hydrochlorothiazide Bluefish och Losartan/Hydrochlorothiazide Teva, är det verkligen samma sak? Det står olika om biverkningarna i bipacksedeln.

Hur ska jag använda Sumatriptan? Jag förstår inte vad som menas med doseringsanvisningarna i bipacksedeln.

Kan man kombinera Salures med Trombyl? I bipacksedeln för Trombyl står det att effekten av behandlingen kan påverkas om Trombyl tas samtidigt med läkemedel mot högt blodtryck, till exempel diuretika.

Frågor om vacciner

Jag har tagit dos 1 och 2 av FSME-Immun men glömt ta dos 3. Måste jag börja om från början?

Jag åter Prednisolon. Kan jag vaccinera mig mot influensa?

Jag har glömt Dukoral ute i rumstemperatur. Kan jag använda det ändå?

Har läst i tidningen att Gardasil kan ge biverkningar som POTS och kroniskt smärttillstånd. Vad säger Läkemedelsverket?